

KUNST IN DE KLAS

→ Beeldhouwkunst
in beeld!

1 – VOOR JE VAN START GAAT

De tentoonstelling in M, 'Albast', vormde de inspiratiebron voor dit kunstblaadje. De tentoonstelling focust op een bijzonder (maar redelijk ongekend) materiaal binnen de beeldende kunst.

Je komt, met dit kunstblaadje, meer te weten over beeldhouwkunst in het algemeen en beelden in albast in het bijzonder.

Projecteer het in het groot en overloop samen met je leerlingen de info en opdrachten. Je kan het gebruiken als opstart of afsluit van de schooldag, als inleiding voor een les of als voorbereiding op jullie bezoek aan M.

Het kunstblaadje zet aan tot aandachtig kijken, vergelijken, fantaseren en doen. Je kan de tekst zelf voorlezen of de leerlingen één voor één aan bod laten. Voel je vrij om opdrachten weg te laten, aan te passen of toe te voegen.

MATERIAAL

- dit kunstblaadje
- papier en potlood

Veel plezier!

Wil je je graag verder verdiepen in beeldende kunst? M biedt een waaier aan artikels en audiovisueel materiaal, [hier](#) gebundeld op de website en op het [M Youtubekanaal](#).

In dit kunstblaadje komt het werk van kunstenaar Sofie Muller aan bod: meer informatie over haar kunstpraktijk is te vinden op haar website sofiemuller.be.

Ontdek je graag de kunstwerken in het echt?

In M zijn klassen van harte welkom: je kan op eigen houtje -gratis mits reservatie- het museum bezoeken met je klas of je boekt een rondleiding/ workshop. Het volledige aanbod vind je op de M website.

2 – MAAK HET MET...?

Herken je deze grondstoffen?

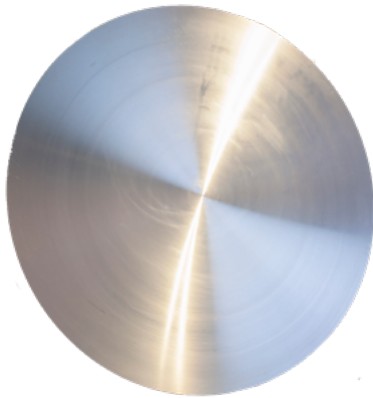
Wat voor een voorwerpen zou je ermee kunnen maken?

Wat zou jij ermee maken?

Sommige mensen maken er **KUNST** mee.
Kijk maar.

Wat hebben deze kunstwerken met elkaar gemeen?

1. Je kan ze allemaal terugvinden op deze plek

Ken je het gebouw? Wat zou het zijn?

Het is een museum vol met kunst. Meer dan 52.000 stuks om precies te zijn. De meeste kunstwerken worden bewaard in de kelders van het museum - het museumdepot -. Netjes gesorteerd en goed beschermd tegen stof, vuil, ongedierte en onhandige museumbezoekers.

De verzameling kunstwerken die je net zag, vind je in de museumzalen.
Die kan je dus zien als je op bezoek komt.

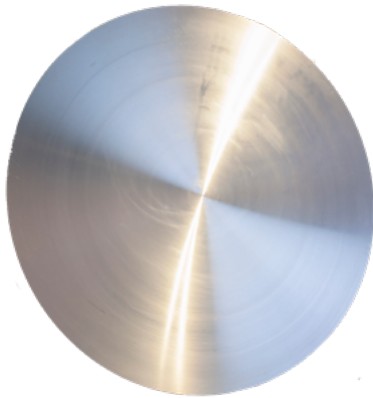

Op welke manier worden de kunstwerken hier getoond?
Zie je een verschil met het museumdepot?

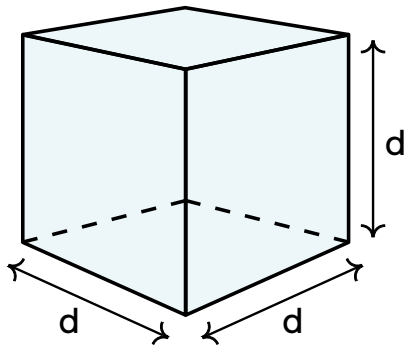
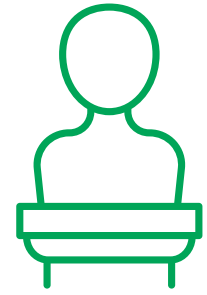
Wat hebben deze kunstwerken met elkaar gemeen?

2. Het zijn allemaal **BEELDEN**.

Of met een langer, moeilijker woord: beeld-houw-werken.
Een beeldhouwwerk heeft drie dimensies: een lengte,
een breedte en een hoogte.

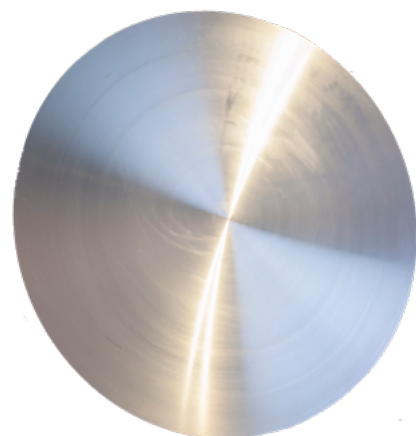

Het neemt dus plaats in in de ruimte, net zoals jouw eigen lichaam,
een auto of een brooddoos.

Meestal staat een beeld op de grond en kan je er omheen wandelen,
maar het kan ook aan de muur hangen of zelfs aan het plafond.

hangt aan het plafond

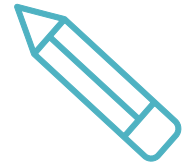

hangt aan de muur

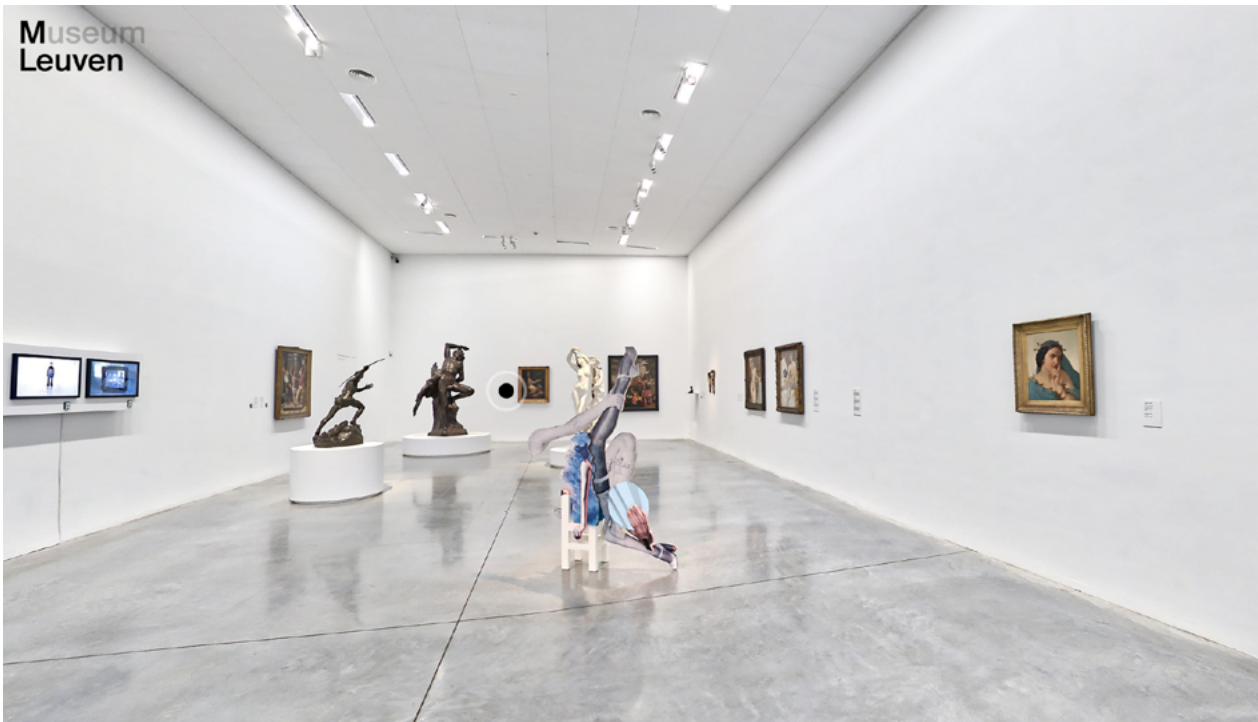
ligt op de grond

OPDRACHT

Hier kan je virtueel rondwandelen in een tentoonstelling.
Je komt verschillende soorten kunstwerken tegen.
Kan je de beeldhouwwerken eruit halen?

Hoe zou je de andere kunstwerken noemen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

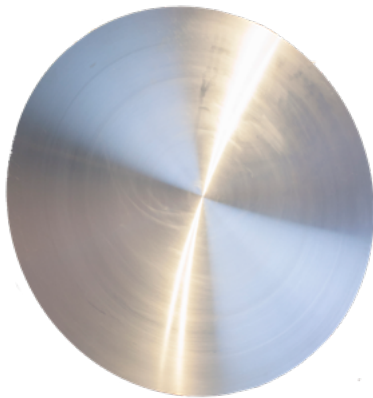
.....

.....

.....

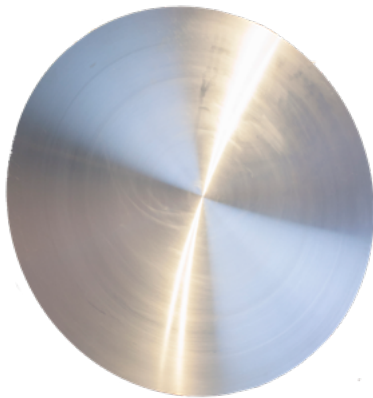
.....

Terug naar onze beeldhouwwerken.
Zie je misschien nog gelijkenissen? Zo ja, welke?

Wat maakt deze kunstwerken **VERSCHILLEND** van elkaar?

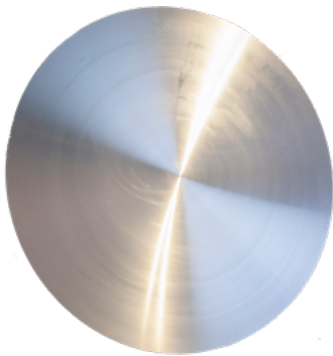
1. Het **MATERIAAL** dat de kunstenaar heeft gebruikt.
Elk beeld, dat je hier ziet, heeft een andere grondstof.

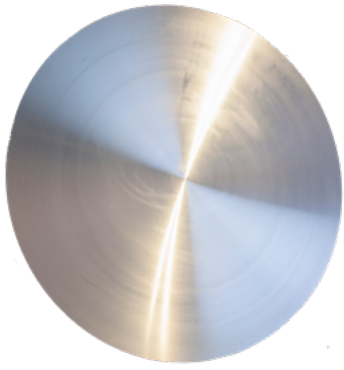

Om een beeld te maken heb je materiaal nodig.
Er zijn veel opties, maar heel vaak werd hout of steen gekozen.

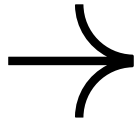
Het materiaal kan erg kostbaar en zeldzaam zijn zoals goud
en marmer. Of juist alledaags zoals klei of stof.

Welk materiaal herken je?

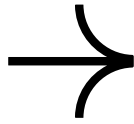

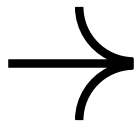
aluminium

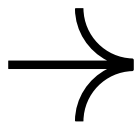
marmor

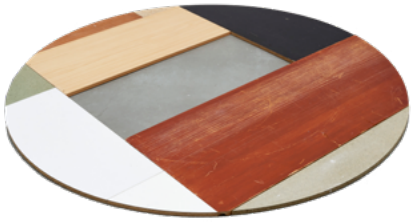
stof

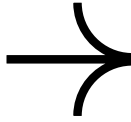
leem

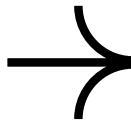

hout

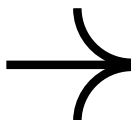
goud

Het kunstwerk is niet volledig gemaakt uit goud. Het is verguld: dat wil zeggen dat enkel de afwerking uit goud bestaat.

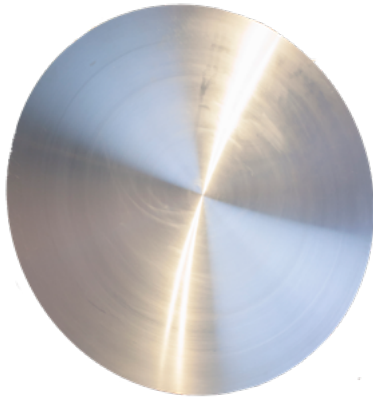

steen

Al deze grondstoffen gaan al eeuwen of decennia mee, maar sommige zijn nu populairder dan vroeger. Net zoals in mode kan iets 'in' zijn in een bepaalde periode en 'gedateerd' op een ander moment. Welk materiaal ziet er voor jou erg gedateerd uit?

Wat maakt deze kunstwerken NOG verschillend?

1. Hoe het kunstwerk werd gemaakt.

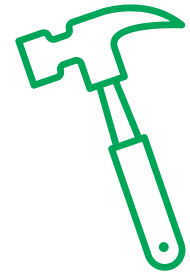
Het materiaal dat je kiest, bepaalt meestal hoe je het beeld gaat maken en hoe het eruit zal zien.

Wat je moet **DOEN** met het materiaal om het te bewerken: dat noemen we **TECHNIEK**.

Om iets te maken uit klei, zal je ander gereedschap nodig hebben dan voor een kunstwerk in zilver of stof.

Werk je met hout of steen: dan ga je (meestal) materiaal weggappen om de vorm te krijgen die je wil. Hout is meestal veel zachter om in te snijden of te kerven.

Je kan daarvoor dit gereedschap gebruiken:

HOUT

schuursponzen

raspen

messen

een bijl

gutsen

STEEN

vijlen

een slijper

schuursteen

beitelset

raspen

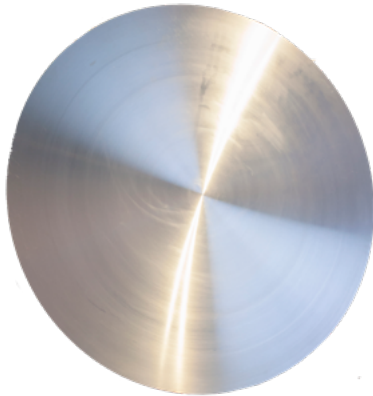

een hamer

En wat spierkracht heb je ook nodig want soms is het materiaal steenhard!

We kijken een laatste keer naar onze verzameling beelden.
Kan je nog enkele verschillen spotten? Zo ja, welke?

3 – NIET ZOMAAR EEN BEELD...

Uit welk materiaal zijn deze beelden gemaakt?

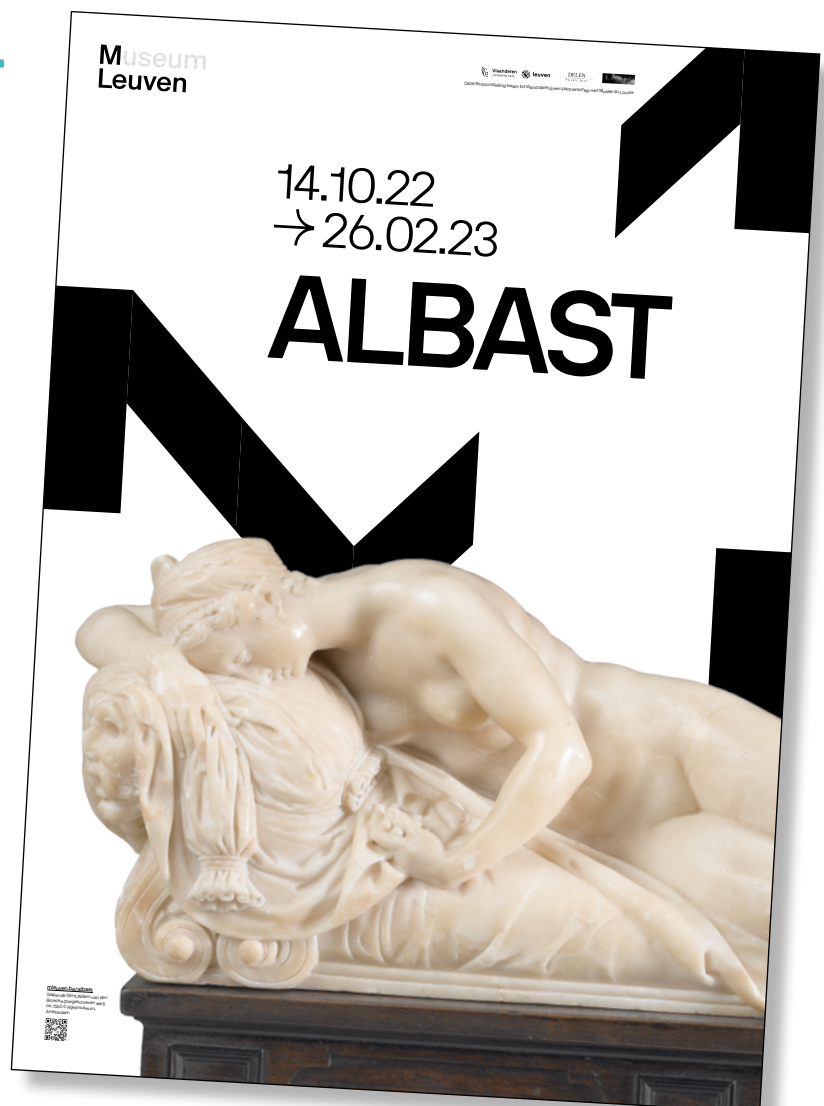
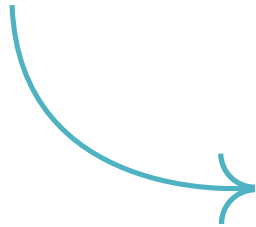

Het lijkt misschien niet zo, maar al deze beelden zijn gemaakt uit dezelfde steensoort. En die steen heet: **ALBAST**. Ooit al van gehoord?

Albast was al sinds de oudheid enorm 'in', maar vanaf de 19de eeuw werd het steeds minder populair voor grote beeldhouwwerken. Daarom doet het vandaag niet echt een belletje rinkelen.

In het museum maakten we een tentoonstelling met zo'n honderd kunstwerken uit albast: zo kan je dit onbekend materiaal wat beter leren kennen.

En het geeft het museum de kans om alle albasten beelden uit de kelders van het museum te halen. Afgestoft, opgeblonken en klaar om gezien te worden.

Andere musea, kerken of verzamelaars hebben ook beelden in albast. Gedurende de tentoonstelling worden enkele kunstwerken uitgeleend en verhuizen ze naar Leuven. De meeste komen uit Frankrijk, maar er zijn er ook uit Nederland, Duitsland...

DE VERRIJZENIS
Engeland, ca. 1400-1420
V&A Museum, London,
Verenigd Koninkrijk

SLAPENDE NIMF
Willem Van den Broeke
'Paludanus'
Ca. 1560
Rijksmuseum Amsterdam

HEILIGE CATHARINA
André Beauneveu
1380
Onze-Lieve-Vrouwekerk
Kortrijk, België

**KRUISIGINGSRETABEL
VAN RIMINI**
Meester van het
retabel van Rimini
Liebieghaus
Skulpturensammlung,
Frankfurt, Duitsland

BUSTE VAN FILIPS II
Pompeo Leoni
Tweede helft 16de eeuw
Prado Museum, Madrid, Spanje

AMSTERDAM
LONDEN
KORTRIJK
FRANKFURT
MADRID

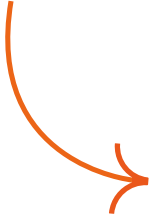

Wat maakt albast nu zo bijzonder?
Wel... een aantal dingen.

1. KNOL

Veel steensoorten worden in grote steengroeves gewonnen. Zoals op deze plek waar ze marmer ontginnen.

Voor albast moet je op zoek naar knollen in de grond.

Zo'n knol kan alle vormen en maten hebben.

De kleur van de knol wordt bepaald door de vindplaats: vaak zijn ze wit, maar er zijn ook lichtgele of rozige knollen te vinden.

Abast was erg populair omdat je de knollen overal in Europa kan vinden. Dicht bij huis dus. Had je liever een beeld in marmer? Dan moesten de zware blokken steen meestal versleept worden over de Alpen!

Om een groot beeld in albast te maken, heb je dus... een erg grote knol nodig...

Of je moet verschillende stukken aan elkaar vastlijmen.

2. ZACHT

Albast is een zachte steensoort: je kan het makkelijk bewerken. Zo makkelijk zelfs dat je er hetzelfde gereedschap als voor hout voor kan gebruiken.

schuursponzen

gutsen

messen

raspen

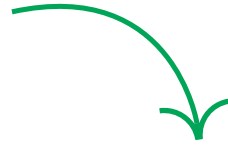

een bijl

Zo kan je veel details aanbrengen in de steen.
Iets wat je vaak ziet in kunstwerken gemaakt uit hout.

Zo zacht zijn, heeft wel een nadeel. De steen is daardoor bijna oplosbaar in water: te veel contact met water doet het materiaal 'wegsmelten'. Geen goed idee dus om een albasten beeld buiten te zetten of veel te poetsen!

3. HUID

Albast wordt vaak gebruikt om de menselijke huid weer te geven.
Kijk maar.

Dat komt door de zachte kleur van de steen,
maar ook doordat de steen wat licht doorlaat en fijne adertjes heeft.

4 – OUD OF NIEUW?

We weten nu uit welk materiaal deze beelden gemaakt zijn, maar denk je dat ze erg oud zijn of of gloednieuw?

Duid aan wat het jongste kunstwerk zou kunnen zijn en wat het oudste. *Waarom* denk je dat?

Hier zie je de periode waarin het kunstwerk werd gemaakt en haar leeftijd. Had je juist gegokt?

Vooraf in de middeleeuwen was albast een erg populaire steen: er werden volop beelden van gemaakt. Veel daarvan zijn verloren gegaan, maar diegene die het overleefd hebben, worden goed beschermd en verzorgd.

Is het belangrijk om oude kunst bij te houden?
Op basis waarvan zou je beslissen om iets te bewaren of niet?

Vergelijk het oudste kunstwerk met het jongste.
Op welke manier verschillen ze van elkaar?
Welke woorden passen erbij?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

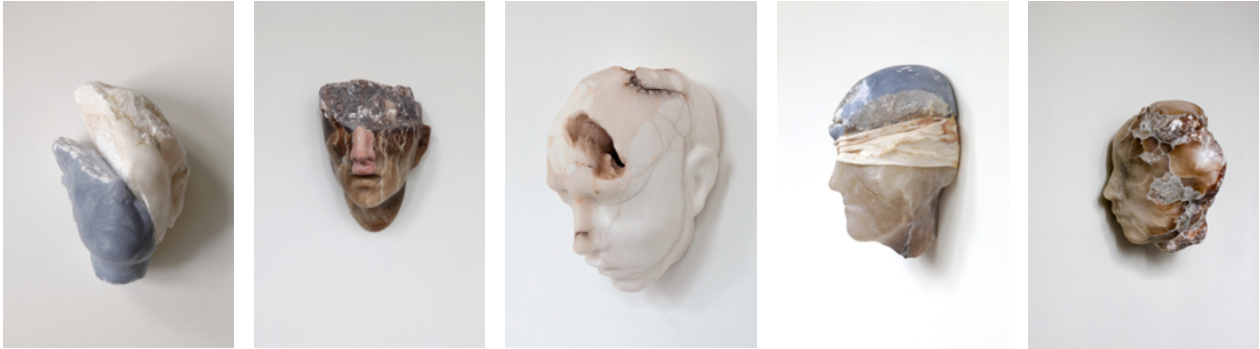
.....

.....

.....

.....

Kunstenaar Sofie Muller maakte de jongste kunstwerken.

Hier zie je haar atelier en het gereedschap dat ze gebruikt.

Weet je nog wat albast bijzonder maakt? Sofie speelt daarmee in haar kunstwerken!

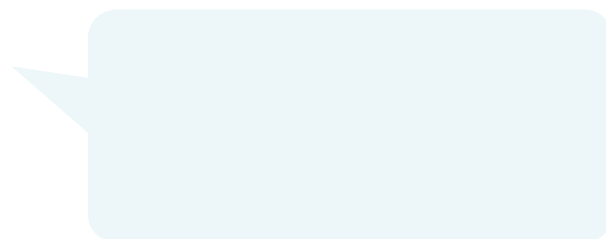
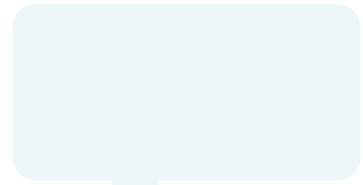
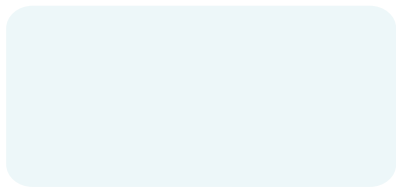
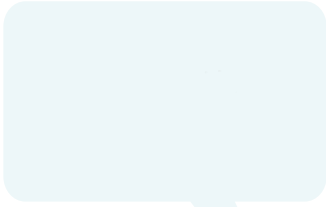

- Ze laat een deel van het kunstwerk ruw: zo kan je de grillige vorm van de knol herkennen
- Omdat de steen zo zacht is, kan ze heel fijn en gedetailleerd te werk gaan
- Ze speelt met verschillende kleuren van albast om 'huid' weer te geven, soms mengt ze zelfs verschillende stenen, kijk maar naar de neus...

OPDRACHT

De stenen hoofden van Sofie kunnen jammer genoeg niet praten.
Wat zouden ze elkaar te vertellen hebben?

Meer dan 500 jaar eerder, werd dit beeldje gemaakt ('beeldje' want het is nog geen 40 cm hoog).

Wat gebeurt er in het kunstwerk?
Is er een detail dat je bijzonder vindt?

Maar wat stelt het voor!?

Als je dacht dat het beeldje Jezus Christus voorstelt, dan heb je helemaal gelijk. Zag je ook zijn bloedende zijwonde? De kunstenaar heeft hem voorgesteld na zijn dood: wanneer hij al verrezen is.

De vijf engeltjes houden zijn mantel open en tonen hem aan de wereld.

We weten niet wie het beeldje heeft gemaakt, maar de kunstenaar wist heel goed hoe hij uit de ruwe steen iets moois kon toveren.

Het lijkt wel of de wind met de haren van de engel speelt.

De plooien in de mantel lijken net echt.

De kunstenaar maakte een holte tussen de armen en de romp van christus. Dat zou makkelijk kunnen breken op het moment dat je de steen wegbeitelt, gelukkig bleef het beeld heel!

Jammer genoeg braken de vleugels van de bovenste engel af.

5. – TOT SLOT

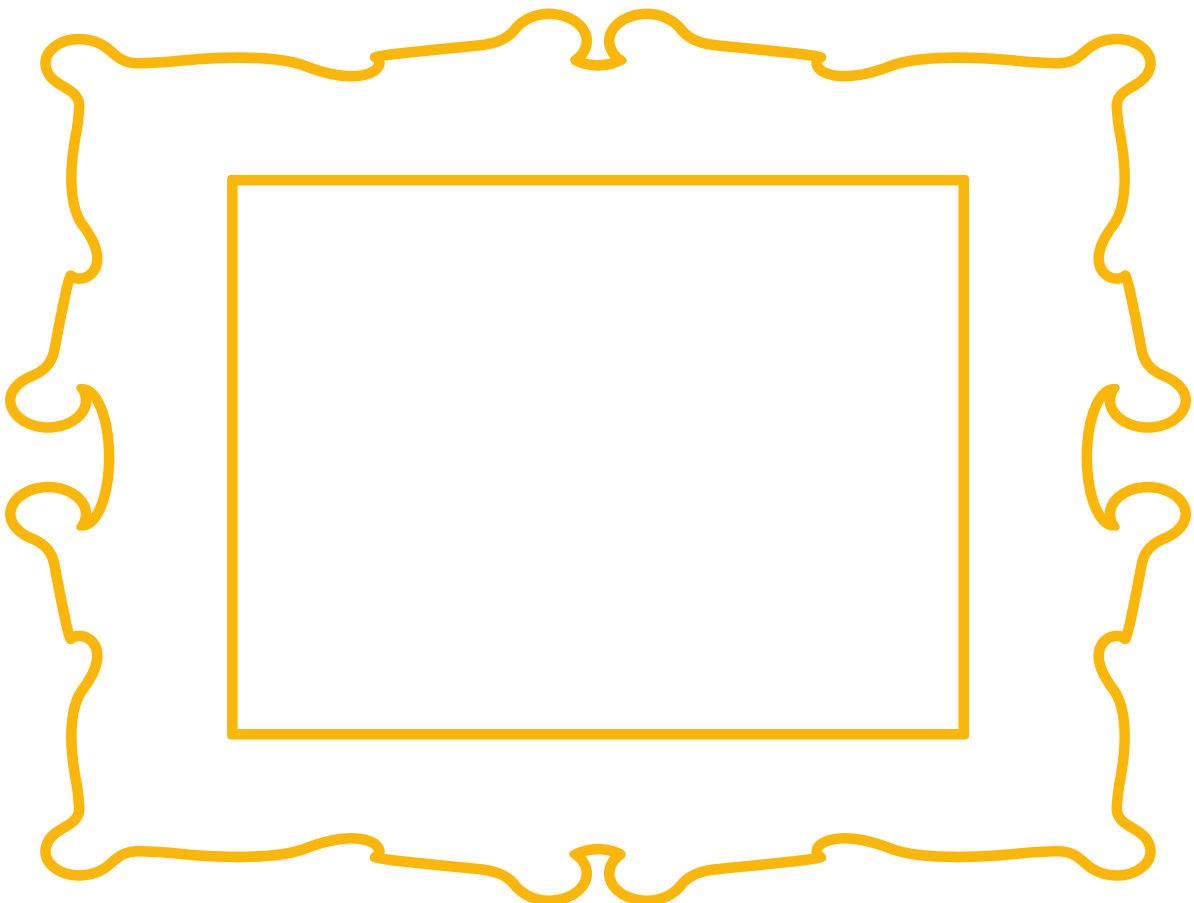

Je hebt een hele bende beelden wat beter leren kennen.

Is er een kunstwerk dat je bijblijft? Dat je erg leuk, raar of opvallend vond?

OPDRACHT

- Sluit je ogen en probeer het kunstwerk voor je te zien.
- Neem een blad papier en een potlood en maak een snelle schets van wat je zag.
- Laat je buur raden welk kunstwerk je tekende.
- Vertel je buur waarom je dit kunstwerk koos en wat je ervan vindt.

Wil je één van hen graag in het echt zien?
Dan ben je welkom in het museum!

Kom mij maar zoeken!

Spring je eens binnen?

Mij niet vergeten hè?!

6 – MEER VAN DAT – INSPIRATIE OM ZELF AAN DE SLAG TE GAAN

Kijken en praten over kunst, zet aan tot zelf doen. Hieronder vind je enkele mogelijkheden om je klas (en jezelf) verder uit te dagen in dit thema. Maar doe er vooral je eigen ding mee!

1. WIL JE WERKEN MET PAPIER – VAN 2D NAAR 3D?

Papier is allesbehalve een saai materiaal: je kan er niet enkel op tekenen maar ook vouwen, lijmen, scheuren, knippen, verfrommelen... Het biedt eindeloze mogelijkheden om creativiteit uit te lokken en andere domeinen zoals wiskunde of natuurkunde te betrekken.

Inspiratie om papier te vouwen tot geometrische of figuratieve 3D-kunst vind je o.a. bij deze twee papierkunstenaars:

www.maudvantours.com

www.polyscene.com

Er bestaan apps om 3D figuren te ontwerpen die je nadien kan printen en vouwen tot een figuur. vb. Foldify

www.foldifyapp.com

2. WIL JE EXPERIMENTEREN MET MATERIALEN EN TECHNIEKEN?

Beeldhouwers hebben keuze uit uiteenlopend materiaal om mee te werken. Elke materiaalsoort en elke techniek heeft zijn eigenschappen alsook zijn voor- en nadelen. Dat onderzoeken biedt veel experimenteermogelijkheden voor je klas: laat hen zelf nadenken over de combinatie materiaal-techniek en wie weet leidt het wel tot een nieuwe kunstvorm!

Dat kunstenaars soms erg vreemde keuzes maken, bewijst Scuruchi Vincenzo: hij maakt ongelooflijke sculpturen uit groenten en fruit. Op zijn Youtubekanaal ontdek je vb. hoe hij een hamburger maakt uit een courgette.

Wil je dit graag zelf onderzoeken?

Verzamel verschillende soorten groenten en fruit (mix van hard en zacht, klein en groot) en uiteenlopend keukengerei/ gereedschap om het mee te bewerken.

Laat de leerlingen eerst op zoek gaan naar welke figuur verstopt zou kunnen zitten in de vorm van de vrucht. Vervolgens kan je experimenteren met snijden, raspen, kerven, prikken enz. (met misschien een kunstig fruitbuffet als gevolg?)

3. WIL JE AAN DE SLAG MET DE VORMEN VAN HET MENSELIJK LICHAAM?

Heel vaak wordt het menselijk lichaam, of een deel ervan, afgebeeld in kunst. Dat kan erg realistisch zijn maar ook enorm abstract. Een hoofd kan je herleiden tot een ovaal, een hand tot een driehoek enz.

(Die verscheidenheid aan uitwerking kan je mooi illustreren aan de hand van enkele kunstwerken in dit kunstblaadje.)

Klei is een fijn materiaal om de mogelijkheden hiervan te onderzoeken en zelf te experimenteren.

Het helpt de leerlingen enorm op weg als ze een idee hebben hoe ze een basisfiguur van het menselijk lichaam kunnen maken en vervolgens daarmee kunnen experimenteren en er hun eigen ding mee kunnen doen.

Hoe je een basisfiguur maakt:

www.youtube.com/watch?v=LENOK0HbFaM

Maak vb. eerst de basisfiguur en geef nadien de opdracht om één lichaamsdeel uit te vergroten (zoals een cartoon).

Of laat hen op zoek gaan naar een bepaalde pose waarin ze hun mannetje plaatsen. Of laat hen een portret maken van iemand uit de klas.

In dit filmpje toont een kunstenaar hoe ze een portret schetst in klei:

www.youtube.com/watch?v=arU6TEe_Fdg

4. WIL JE SPELEN EN VERBEEDEN MET STENEN?

Steen is een populair materiaal om in te beeldhouwen, maar je hebt er veel materiaal en wel wat spierkracht voor nodig. Niet ideaal voor in de klas dus?

Gelukkig kan je ook verrassende dingen maken zonder veel materiaal of gereedschap.

Kunstenaar Ilan Adar maakte een reeks gezichten uit stenen die hij op het strand vond:

www.ilanadar.com/i-see-faces

→ Zo'n collage kan je trouwens met eender welk materiaal maken: schoolgerief, plastic dat normaal in de PMD-zak belandt, sportmateriaal uit de turnklas...

Laat je inspireren door je eigen omgeving!

5. WIL JE MATERIAAL ONDERZOEKEN EN EEN EIGEN MUSEUM STARTEN?

Een beeldend kunstenaar heeft spullen nodig: op zoek gaan naar het juiste materiaal en de juiste techniek is een belangrijk deel van het maakproces.

Misschien wil je je dit aspect wel verder onderzoeken met je klas?

- Dan kan je een '...museum' oprichten. Een museum heeft de taak om artefacten te verzamelen, te bewaren, te onderzoeken én te tonen.
- Kies als leerkracht een thema/materiaal om rond te werken vb. hout. Geef de leerlingen de opdracht om een bijzonder voorwerp uit dit materiaal mee te brengen, leg alles samen en vergelijk het.
- Hoe is het gemaakt? Waarvoor gebruik je het?
Zou je het ook uit ander materiaal kunnen maken?
Kan je verschillende houtsoorten herkennen?
Heb je een weetje over je voorwerp? Wat maakt het bijzonder?
- Zoek overeenkomsten tussen de verschillende voorwerpen: wat hebben ze gemeen en wat maakt ze verschillend?

Ga een stapje verder door je leerlingen analytisch uit te dagen:

- Maak een tentoonstelling rond jullie verzameling: denk na over hoe alles gepresenteerd kan worden en welke informatie je kan meegeven.
- Nodig andere klassen uit om een kijkje te nemen in jullie '...museum'.

Colofon

Tekst en concept: M Leuven

Vormgeving: Helena Vereycken

Beelden:

p1 – Sleeping Nymph, Willem van den Broecke (attributed to),
ca. 1560, © Rijksmuseum, Amsterdam

p4 – Ann Veronica Janssens, Grand disque #2, 1996-1999,
gegraveerd aluminium © M Leuven - Miles Fischler

Toegeschreven aan Brioloto De Balneo,
Maria Lactans, ca. 1200-1230, marmer © M Leuven - Dirk Pauwels

Raphaël Buedts, Ovaal, 2007, beukenhout, potlood

‘Ovaal’, Raphaël Buedts, 2007, Cera-collectie bij M Leuven

© Christine Couvent-Buedts, foto J.Geleyens, www.roscaan.be

Gert Robijns, The Olympics 1, 2, 3, 2008, hout

Gert Robijns, The Olympics 1,2,3, 2008, Cera-collectie & M Leuven

© de kunstenaar (foto Dirk Pauwels)

Wijwatervat met het doopsel van Christus, Rombout Dauw sr.,
Leuven, circa 1705, Verguld zilver, Langdurige bruikleen privéverzameling

© M Leuven - Miles Fischler

Toegeschreven aan het atelier van Cornelis II Floris, Kariatiden uit de voormalige
sacramententoren van het Celestijnse klooster in Heverlee: putti, ca. 1560-1563,
Gipsalbast © M Leuven, photo artinflanders.be, Dominique Provost

Els Dietvorst, De denker en het ei, 2000, Cera Collectie/M – Leuven © M Leuven

Baldakijn, Circa 1875–1900 © M Leuven - Miles Fischler

p5 – © Karel Rondou voor M Leuven

© Thomas Ost voor M Leuven

p6 – © Miles Fischler voor M Leuven

p10 – © MMB.0317, Museum Mayer van den Bergh, photo: Bart Huysmans

© photo: Cedric Verhelst (private collection)

© M Leuven, photo: artinflanders.be, Dominique Provost

© M Leuven, photo: artinflanders.be, Cedric Verhelst

Iconen: The Noun Project